

сти України. Виделены проблемные аспекты и противоречия формирования государственной продовольственной политики Украины. Определены основные направления усовершенствования механизма реализации государственной продовольственной политики в современных условиях.

Ключевые слова: качество, эффективность, продовольственная политика, сельскохозяйственное производство, продовольственная безопасность.

In article analyzes the current status and food security of Ukraine. Highlighted the problematic aspects and contradictions of forming the state of food policy in Ukraine. The main directions of improvement of the mechanism of the implementation of state food policy at present.

Key words: quality, efficiency, food policy, agricultural production, food security.

Дата надходження до редакції: 20.04.2013

Рецензент: д.е.н., професор Михайлова Л. І.

УДК: 338.24.021

СТРУКТУРА ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНОЇ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Н. В. Шибасва, к.е.н., доцент

Л. А. Батюк, к.е.н., доцент

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

Визначено основні причини структурних дисбалансів національної економіки та проаналізовано напрями державної структурної політики.

Ключові слова: структура, економічна криза.

Постановка проблеми. Фінансово-економічна криза 2008-2009рр. підкреслила структурну відсталість української економіки, її неготовність до різких коливань попиту й загострення конкуренції на сировинних ринках.

Структурна розбалансованість економіки негативно впливає на потенційні можливості економічного зростання.

В Україні пошук моделі структурної перебудови економіки триває давно. Починаючи з 90-х рр. ХХ ст. було розроблено кілька відповідних проектів програмних документів. Але не зважаючи на значну кількість програмних документів дане питання залишається відкритим.

Аналіз останніх досліджень. Розробка єдиних критеріїв і визначення пріоритетних напрямів структурної перебудови економіки знаходить своє відображення в роботах В. Гейця, В. Ляшенка, А. Філіпенка, Ю. Чернецького, А. Чухна.

Взаємозв'язок між економічною кризою та структурою економіки відображений у працях Я. Жаліло, А. Павлюка, Д. Покришки, Я. Белінської.

Але недостатньо дослідженим залишається питання щодо наслідків таких криз для структури економіки як у коротко- так і у довгостроковому періоді.

Мета статті. Проведення порівняльного аналізу до- та післякризового стану структури економіки України та визначення перспективних напрямів її вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Динаміка формування ВВП України свідчить, що впродовж останнього 10-чя в галузево-секторальній структурі національної економіки знизилася питома вага сільського господарства (у 2,2 р.), промис-

ловості, будівництва, транспорту та зв'язку. Натомість зросла питома вага фінансової діяльності (у 2,3 р.) та операцій із нерухомим майном (у 1,6р.), а також галузей соціальної сфери. Такі тенденції відповідають загальносвітовим економічним структурним зрушенням [3]. Але зменшення ролі реального сектору економіки має супроводжуватися зростанням продуктивності праці на основі впровадження інноваційних технологій. Зростання ролі фінансового сектору не поліпшує умови кредитування реальної економіки, активізацією інвестиційних процесів. У соціальної сфері накопичилася низка проблем.

Основними факторами, що впливали на структуру промисловості до 2008 р. були відмінності в рентабельності й доходах експортних секторів і секторів, що працюють на внутрішній ринок, дискримінація переробних галузей промисловості в сфері оподаткування; відсутність механізмів переливання капіталу з одних секторів у інші.

Галузева структура у період економічної кризи 2008-2009рр. визначалася динамікою окремих видів економічної діяльності: спад виробництва у промисловості складав 5,4% у 2008 р. і 21,9% у 2009 р. Найбільших втрат зазнала переробна промисловість, скорочення виробництва склало 6 та 26,5%. Причиною цього були зменшення попиту на світовому ринку, зменшення фінансових ресурсів у економіці. Криза погіршила кредитоспроможність підприємств.

Єдиним видом економічної діяльності, який продемонстрував стійкість в умовах кризи, було сільське господарство.

Скорочення обсягів доданої вартості в секторах реальної економіки зумовило зниження їх

частки у структурі ВВП, водночас зросла частка третинного сектору економіки [1].

Економічна криза прискорила темпи скорочення реального сектору економіки. Відновлення економічного зростання у 2010 р., відбулося завдяки збільшенню попиту на продукцію експорто-орієнтованих галузей та галузей, орієнтованих на внутрішній ринок. Але відновлення економічного зростання не супроводжується якісними змінами у виробництві: поглиблюються деформації у структурі промисловості. Відтворюється попередня модель структури виробництва. На це впливає і податкова політика. Серед галузей промисловості найбільше податкове навантаження має харчова промисловість (31% усіх податкових надходжень, у 2008 р. – 21,3%), у вартісній структурі ВВП частка галузі складала 8,8%. Машинобудування при 4,8% у структурі ВВП забезпечило 9,9% податкових надходжень, а металургійне виробництво (7,9% у структурі ВВП) – 1,2 % [1].

Криза також вплинула і на структуру зайнятості: найбільше скорочення відбулося у реальному секторі. Так, в будівництві - на 16,2%, у промисловості - на 11,9%, у сільському господарстві - на 7,1% [1]. Однією з основних макроекономічних пропорцій є співвідношення між рівнем оплати праці та валовим прибутком, змішаним доходом у структурі ВВП. Питома вага оплати праці у структурі ВВП зростає: так у 2001–2010рр. – з 47,9 до 56,1%, а частка валового прибутку, змішаного доходу знизилася з 50,1 до 43,7%. При цьому частка заробітної плати у структурі сукупних доходів населення складає менше 40%. Наявність в Україні бідних з-поміж працюючих є фактором, що не стимулює працівників до продуктивної праці та не сприяє формуванню людського капіталу. Так, середньорічний темп приросту продуктивності праці в 2002–2007 рр. складав 6,7%. У 2008 р. він знизився на 2,0%, а в 2009 р. - на 11,5%. Економічне зростання 2010 р. супроводжувалося підвищенням продуктивності праці на

3,9%. За оцінками аналітиків, Україні слід підвищити продуктивність праці мінімум у 2,6р., тобто вийти на рівень Польщі, Естонії, Литви [2].

Територіальна структура економіки характеризує внесок регіонів у ВВП. Питома вага регіонів в ВВП країни майже не змінилася, територіальні диспропорції продовжують існувати.

Структура зовнішньої торгівлі є відзеркаленням макроекономічних пропорцій економіки країни. Започаткували економічне зростання експортоорієнтовані галузі. Найвищої позитивної динаміки досягло машинобудування (36,1% у 2010р. і 16,9% у 2011 р.), хімічна та нафтохімічна промисловість (22,5 і 14,4%), металургія (12,2 і 8,5%) [1]. Отже структура зовнішньої торгівлі принципово не змінилася. Це свідчить про велику залежність української економіки від зовнішніх ринків.

Протягом останніх років рух цін та обсягів виробництва тієї чи іншої галузі є різноспрямованими. У 2002–2010 рр. зростали ціни на продукцію видобувної галузі (у 6,2 р), а ціни виробників переробної галузі збільшилися у 3,5 р. Найменше зросли ціни на продукцію легкої промисловості (у 1,7 р.).

Висновки. Структура економіки України є ресурсо- та енергоємною, вона характеризується відірваністю фінансового сектору від реальної економіки. Економічне зростання у 2010 р. відбувалося за моделлю попередньої структури виробництва. Структурні співвідношення залишаються на рівні початку 2000-х рр. Ні економічне зростання, ні економічна криза не сприяли прогресивним структурним змінам.

У вітчизняній економіці існує високий рівень інфляційних очікувань, зростання цін також є наслідком шоків пропозиції, що мають негативні наслідки для структури економіки. Нині державі доцільно проводити активну структурну політику. Тобто впливати на сукупну пропозицію за допомогою прямих і непрямих методів.

Список використаної літератури:

1. Валовий регіональний продукт [Електронний ресурс].– Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/katalog/kat_u/2012/05_2012/zb_vrp_2010;
2. Соколов М. Амортизационная политика и диверсификация экономики /М.Соколов// Экономист. – 2010. – № 10. – С. 3-12;
3. Павлюк А.П. Структурні перетворення в Україні: передумови модернізації економіки /А.П.Павлюк. [за ред. Я. А. Жаліла]. – К.: НІСД, 2012. – 104 с.

Проанализированы причины структурных дисбалансов экономики, определены направления структурной политики.

The article outlines the main causes of the structural imbalances of the national economy and analyzes the directions of the state policy in stimulating positive structural changes.

Дата надходження до редакції: 07.05.2013
Рецензент: д.е.н., професор Онегіна В.М.